

اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت

صادق فروغی^۱

میثم فروغی^۲

چکیده

ارزش شرکت یکی از معیارهای اساسی مورد استفاده برای بسیاری از اهداف کسب‌وکار است. از اطلاعات مهم مندرج در صورت‌های مالی نیز، معاملات با اشخاص وابسته است که ممکن است به دلایل مختلف اتفاق بیفتند. اگر معاملات با اشخاص وابسته، کارآمد باشد می‌تواند توسط ذی‌نفعان به عنوان اقدامی مثبت شناسایی گردیده و ارزش شرکت را افزایش دهد اما اگر معاملات با اشخاص وابسته توأم با سوءاستفاده باشد می‌تواند توسط ذی‌نفعان به عنوان اقدامی منفی تلقی شده و در نتیجه ارزش شرکت کاهش خواهد یافت. همچنین شرکت‌ها می‌توانند با کاهش هزینه مالیات از طریق اجتناب مالیاتی، سود خود را افزایش دهند که می‌تواند توسط ذی‌نفعان به عنوان یک ویژگی مثبت تلقی شده و یا به دلیل عدم انطباق با دیدگاه‌های اخلاقی، منفی تفسیر شوند. در راستای هدف پژوهش که به بررسی اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت می‌پردازد، سه فرضیه تدوین و برای آزمون این فرضیه‌ها با استفاده از روش حذف سامانمند، نمونه‌ای متشکل از ۱۰۳ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۶ انتخاب گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیون چندمتغیره به روش داده‌های ترکیبی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت تاثیر مثبت، اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تاثیر منفی و همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت، اثر مثبتی دارد.

واژه‌های کلیدی: اجتناب مالیاتی، ارزش شرکت، معاملات با اشخاص وابسته.

JEL: G1, G32

^۱ کارشناسی ارشد، حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه، اصفهان، ایران. sadegh.foroughi@gmail.com

^۲ استاد گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول)

meysam.forooghi@mau.ac.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۱۵

مقدمه

ارزش شرکت یکی از معیارهای اساسی مورد استفاده برای بسیاری از اهداف کسب و کار مانند ارزیابی تجارت، مدل سازی مالی و حسابداری، تجزیه و تحلیل پرتفوی و تجزیه و تحلیل ریسک می‌باشد. در تجزیه و تحلیل ارزش شرکت، تجزیه و تحلیل های مالی از طریق چندین نمونه از اطلاعات تکمیل شده انجام می‌گیرد. صورت های مالی حاوی اطلاعاتی هستند که وضعیت مالی و عملکرد مالی و ارزش شرکت را توصیف می‌کنند (کیسو، وایگانگت و وارفیلد^۱، ۲۰۱۵).

برخی از شرکت‌ها وابسته به گروه‌های شرکتی می‌باشند. معاملات بین گروهی گاهی اوقات به عنوان معاملات با اشخاص وابسته شناخته می‌شوند. معاملات با اشخاص وابسته ممکن است به دلایل مختلف اتفاق بیفتند؛ یکی از این دلایل سهامداری هستند که تلاش می‌کنند تا با هدایت شرکت‌ها به انجام معاملات با اشخاص وابسته، بازده سرمایه گذاری های خود را حداکثر سازند (پراتاما^۲، ۲۰۱۸).

همچنین، شرکت‌ها و گروه‌های شرکتی می‌توانند با کاهش انواع مختلف هزینه ها سود خود را افزایش دهند (انتونی و گویندراجان^۳، ۲۰۰۶؛ جونز^۴، ۲۰۱۲). یکی از این هزینه ها، هزینه مالیات است. اجتناب مالیاتی می‌تواند صرفه جویی مالیاتی را ایجاد نموده و بنابراین سود را افزایش دهد، اما از دیدگاه اخلاقی، اجتناب مالیاتی می‌تواند به عنوان عدم انطباق (عدم رعایت) در نظر گرفته شود (پراتاما، ۲۰۱۸).

معاملات با اشخاص وابسته می‌تواند دو اثر متمایز داشته باشد: ۱- سوءاستفاده‌گری^۵ و ۲- کارآمدی^۶ (گوردون، هنری و پالیا^۷، ۲۰۰۴). معاملات با اشخاص وابسته کارآمد، به طور منطقی نیازهای اقتصادی یک شرکت را برآورده می‌سازد. همچنین، معاملات مربوط به شرکت‌ها ممکن است هزینه های مازادی را در بر داشته و مسئولیت‌هایی را در یک شرکت ایجاد نماید. پزولی و ونوتی^۸ (۲۰۱۴) عنوان کردند که معاملات با اشخاص وابسته با به حداقل رساندن هزینه معاملات،

¹ Kieso, Weygandt & Warfield.

² Pratama.

³ Anthony & Govindarajan.

⁴ Jones.

⁵ Abusive

⁶ Efficient

⁷ Gordon, Henry & Palia.

⁸ Pozzoli & Venuti.

ابزاری برای بهینه سازی فعالیت اقتصادی هر شرکت است. با این حال لیو، آلفان و دوی^۱ (۲۰۱۵) و سانچز، سنرا و المان^۲ (۲۰۱۷) نشان دادند که معاملات با اشخاص وابسته به طور مثبت با ارزش شرکت ارتباط دارد. این نمونه از اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته می تواند به توضیح اینکه چرا پژوهش های قبلی در مورد اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت متناقض است، کمک کننده باشد. به عبارت دیگر، اگر معاملات با اشخاص وابسته سوء استفاده کننده باشد، صحت صورت های مالی شک برانگیز است، بنابراین ارزش شرکت کاهش خواهد یافت و اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت ها نیز منفی می باشد. با این حال، اگر معاملات با اشخاص وابسته کارآمد باشد، ارزش شرکت افزایش خواهد یافت. در این حالت اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت ها مثبت می باشد (پراتاما، ۲۰۱۸). پس می توان انتظار داشت که در شرکت هایی که معاملات با اشخاص وابسته بالاتری دارند، اثر همکنشی اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت مثبت می باشد، به عبارت دیگر با افزایش معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی، ارزش شرکت ها افزایش می یابد (پراتاما، ۲۰۱۸).

اجتناب مالیاتی نیز به عنوان یک استراتژی مهم برای شرکت به شمار می رود (کای و لیو^۳، ۲۰۰۹؛ چن، هو، وانگ و تانگ^۴، ۲۰۱۴). به طور سنتی همواره چنین استدلال می شود که اجتناب مالیاتی سبب انتقال ثروت از دولت به شرکت ها شده و بدین ترتیب باعث افزایش ارزش شرکت می گردد. با این وجود، این موضوع هزینه هایی نظیر از دست دادن شهرت و یا مجازات احتمالی را به شرکت تحمیل خواهد نمود (دسای و دارماپالا^۵، ۲۰۰۹).

اهمیت نقش درآمدهای مالیاتی دولت در برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی و همچنین فقدان پژوهش های کافی، این انگیزه را در پژوهش حاضر به وجود آورد که موضوع فوق به عنوان یک مطالعه پژوهشی برگزیده شود. انتظار می رود نتایج این پژوهش بتواند دستاوردها و ارزش افزوده علمی به شرح زیر داشته باشد: اول اینکه نتایج پژوهش می تواند موجب گسترش مبانی نظری پژوهش های گذشته در ارتباط با اجتناب مالیاتی و تاثیر آن بر ارزش شرکت ها گردد. دوم اینکه، شواهد پژوهش نشان خواهد داد که تا چه اندازه اجتناب مالیاتی و معاملات با اشخاص وابسته می تواند بر ارزش

¹ Liew, Alfian & devi.

² Sanchez, Senra & aleman.

³ Cai & Liu.

⁴ Chen, Hu, Wang & Tang.

⁵ Desai

شرکت تأثیرگذار باشد که این موضوع می‌تواند اطلاعات سودمندی را در اختیار قانون گذاران حوزه بازار سرمایه، تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری و سایر ذینفعان قرار دهد. سوم اینکه، نتایج پژوهش می‌تواند ایده‌های جدیدی را برای انجام پژوهش‌های جدید در حوزه مالیاتی پیشنهاد نماید. که همه این عوامل نشان دهنده اهمیت بالای این موضوع می‌باشد.

با توجه به مطالب مطرح شده می‌توان بیان کرد که هدف این پژوهش بررسی اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت می‌باشد، در نتیجه این سوال مطرح می‌شود که آیا معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تأثیرگذار است؟

نتایج این پژوهش نشان داد معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت تأثیر مثبتی دارد، همچنین اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تأثیر منفی داشته و اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت‌ها مثبت می‌باشد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ارزش شرکت

ارزش یک شرکت، تابع سودآوری سرمایه‌گذاری‌های آن است؛ لذا مدیران با هدف حداکثر نمودن ثروت سهامداران، باید با شناخت عوامل موثر بر سطح سرمایه‌گذاری، بین انتظارات سهامداران و فرصت‌های سرمایه‌گذاری مطلوب شرکت، تعامل برقرار نمایند تا هم فرصت‌های سودآور سرمایه‌گذاری را از دست ندهند و هم رضایت سهامداران را جلب کنند (سعادت آبادی، ۱۳۹۱).

معاملات با اشخاص وابسته

براساس استاندارد شماره ۱۲ حسابداری ایران، معامله با شخص وابسته به صورت انتقال منابع، خدمات یا تعهدات بین اشخاص وابسته، صرف نظر از مطالبه یا عدم مطالبه بهای آن تعریف شده است. معامله با اشخاص وابسته، فعالیت تجاری متنوع و اغلب پیچیده‌ای است و عامل نگران‌کننده‌ای به شمار می‌رود؛ چراکه اصول معامله متعارف بازار را نقض می‌کنند. در همین ارتباط، گوردون، هنری و پالیا (۲۰۰۴)، چئونگ، رو و استوراییتس^۱ (۲۰۰۶) معتقدند درخصوص معاملات با اشخاص وابسته دو دیدگاه وجود دارد، دیدگاه اول که با مسئله نمایندگی سازگار بوده، این گونه معاملات را در جهت کسب منافع شخصی برای مدیران به کار می‌گیرد و موجب متضرر شدن شرکت و سهام‌داران

¹ Cheung, Rau & Stouraitis.

می‌گردد. از طرفی مدیران جهت پوشاندن اثرات سوء این معاملات اقدام به تحریف صورت‌های مالی می‌نمایند. معاملات با اشخاص وابسته می‌تواند در شرکت‌های گروه به عنوان یک راه بهینه‌سازی تخصیص منابع داخلی، کاهش هزینه معاملات و بهبود بازده دارایی‌ها استفاده شود (کامیابی، یحیی؛ بوژمهرانی، احسان؛ نادری پلنگی، فاضل ۱۳۹۳). چانگ و هونگ^۱ (۲۰۰۰)، خانا و پالپو^۲ (۲۰۰۰) و ژیان و وونگ^۳ (۲۰۱۰) دیدگاه اثربخشی معاملات با اشخاص وابسته و مفهوم هزینه‌های معاملات را دنبال می‌کنند. این دیدگاه معاملات با اشخاص وابسته را مضر نمی‌داند و حتی ممکن است برای سهامداران سودمند نیز باشد (خلعتبری لیماکی، عبدالصمد؛ آراد، حامد؛ ابراهیمیان، محمدتقی، ۱۳۹۱).

اجتناب مالیاتی

اجتناب از مالیات از دیدگاه سنتی و مرسوم خود یک فعالیت حداکثرکننده‌ی ارزش تلقی می‌شود که ثروت را از دولت به سهامداران شرکت منتقل می‌کند. اجتناب از مالیات، نوعی استفاده از خلا-های قانونی در قوانین مالیاتی در جهت کاهش مالیات است که می‌تواند از طریق انتقال درآمد به یک منطقه با مالیات کم و یا قیمت‌گذاری انتقالی انجام شود. (رضایی و جعفری نیارکی، ۱۳۹۴). گراهام و تاکر^۴ (۲۰۰۶) معتقدند که اجتناب مالیاتی، منافع نهایی سپر مالیاتی بهره را کاهش می‌دهد و ممکن است بر روی تصمیمات مربوط به ساختار سرمایه تاثیر گذار باشد. از سوی دیگر، اگر اجتناب مالیاتی توسط مقامات مالیاتی تشخیص داده شود، منجر به پرداخت‌های اضافی و جریمه برای شرکت می‌شود که باعث کاهش جریان‌های نقدی ورودی و کاهش ثروت سهامداران می‌شود.

اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت

رسوایی‌های اخیر در ارتباط با معاملات اشخاص وابسته یکی از نگرانی‌های عمده‌ی شرکت‌های سهامی است. ذی‌نفعان و استفاده‌کنندگان در بازار سرمایه و سایر سهام‌داران شرکت عموماً تضادهای منفعتی بالقوه‌ی این معاملات را بررسی می‌کنند (گوردن و همکاران، ۲۰۰۴). تا زمانی که احتمال منحرف نمودن منابع شرکت به واسطه معاملات با اشخاص وابسته توسط سهام‌دارانی که سرمایه‌ی

¹ Chang & Hong

² Khanna & Palepu

³ Jian & Wong

⁴ Graham & Tucker.

شرکت را کنترل می‌کنند وجود دارد، سهام‌داران عمده نیز در مقابل با کاهش ارزش سهام، ارزش شرکت را به‌طور قابل ملاحظه‌ای می‌توانند کاهش دهند (چئونگ، رو و استوراییتس، ۲۰۰۶). گوردون، هنری و پالیا (۲۰۰۴)، چئونگ، رو و استوراییتس (۲۰۰۶)، معتقدند در خصوص معاملات با اشخاص وابسته دو دیدگاه وجود دارد که هر کدام جنبه‌های متفاوتی از این‌گونه معاملات را بیان می‌دارند. دیدگاه اول با مسئله‌ی نمایندگی سازگار است و بیان می‌دارد که این‌گونه معاملات به جهت کسب منافع شخصی برای مدیران به کار گرفته می‌شود و موجب متضرر شدن شرکت و سهام‌داران می‌گردد. از طرفی مدیران جهت پوشاندن اثرات سوء این معاملات اقدام به تحریف صورت‌های مالی می‌نمایند. دیدگاه دوم این‌گونه معاملات را بخشی از تقاضای واحد تجاری قلم‌داد می‌کند و آن را تضمین‌کننده کار مدیران در شرکت می‌داند. استین^۱ (۱۹۹۷)، چانگ و هونگ (۲۰۰۰)، خانا و پالپو (۲۰۰۰)، ژیان و وونگ (۲۰۱۰) دیدگاه اثربخشی معاملات با اشخاص وابسته و مفهوم هزینه‌های معاملات ارائه شده توسط کواس^۲ (۱۹۳۷) و ویلیامسون^۳ (۱۹۷۵) را دنبال می‌کنند. این دیدگاه معاملات با اشخاص وابسته را مضر نمی‌داند و حتی ممکن است برای سهام‌داران سودمند نیز باشد (خلعتبری لیمایی، عبدالصمد؛ آراد، حامد؛ ابراهیمیان، محمدتقی، ۱۳۹۱).

اثر همکنشی اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت

یکی از تصمیمات مهم مدیران نحوه برخورد با مالیات است. اغلب شرکتها مالیات را از عمده ترین عوامل خروج وجه نقد و تهدیدی برای تداوم فعالیت قلمداد می‌کنند. از این رو، همواره درصدد یافتن راه کارهایی برای کاهش مالیات پرداختی همچون فرار مالیاتی و اجتناب مالیاتی هستند. بر خلاف فرار مالیاتی که نوعی تخلف قانونی است، اجتناب مالیاتی، در واقع استفاده از خلأهای موجود در قوانین مالیاتی است؛ به عبارت دیگر می‌توان اجتناب مالیاتی را به عنوان کاهش در بدهی های مالیاتی شرکت تعریف نمود (دایرنگ، هانلون و میدیو^۴، ۲۰۰۸). از این رو، اجتناب مالیاتی برای شرکت منافی را به همراه دارد؛ اما فعالیت اجتناب مالیاتی می‌تواند منجر به ایجاد هزینه‌های غیر مالیاتی مانند هزینه های مستقیم مربوط به تدوین استراتژی مالیاتی، هزینه های گزارشگری مالی، هزینه های نمایندگی، هزینه های سیاسی و هزینه های مربوط به رسوایی گردد. بنابراین، اینکه

¹ Stein

² Coase

³ Williamson

⁴ Dyreng, hanlon & maydew.

چگونه مدیران بین تصمیم گیری برای حداکثر کردن ارزش شرکت و تصمیم گیری درباره جلوگیری از خروج منابع از طریق اجتناب مالیاتی، اولویت قائل می‌شوند، به عنوان یک سؤال مهم مطرح گردیده است (پارک، کو، یونگ و لی^۱، ۲۰۱۶).

اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت

قانون گذاران و تدوین کنندگان استانداردها با تأکید بر افشای اطلاعات و روابط اشخاص وابسته، موضعی در مورد مضر یا مفید بودن معاملات اشخاص وابسته برای شرکت و سهامداران اتخاذ نکرده‌اند. ونکزیا، فورتین، فنگ و دزموند^۲ (۲۰۱۰) به این باور رسیدند که بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت‌ها رابطه‌ی معکوسی وجود دارد و این قبیل معاملات باعث کاهش در ارزش سهام شرکت می‌گردد.

دسای و دارماپالا (۲۰۰۹) بر این باورند که اجتناب مالیاتی می‌تواند به صورت بالقوه دو اثر متضاد بر ارزش شرکت داشته باشد، به طوری که هم سبب انتقال ثروت از دولت به مالکان می‌شود و هم به دلیل وجود مسائل نمایندگی میان مدیران و مالکان، احتمال فرصت طلبی مدیران را افزایش داده و به کاهش ارزش شرکت می‌انجامد. وانگ (۲۰۱۰) نیز دریافت که سرمایه‌گذاران برای شرکت‌های دارای اجتناب مالیاتی، ارزش بیشتری قائل هستند. از سوی دیگر، چنین استدلال می‌شود که اجتناب مالیاتی باعث پنهان نمودن حقایق و معاملات پیچیده شرکت گشته و در نهایت کاهش شفافیت اطلاعاتی و ارزش شرکت را به دنبال خواهد داشت.

پراتاما (۲۰۱۸) در پژوهشی اظهار داشت که اگر معاملات با اشخاص وابسته سوء استفاده کننده باشد، صحت صورت‌های مالی شک برانگیز است، بنابراین ارزش شرکت کاهش خواهد یافت و اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت‌ها نیز منفی می‌باشد. با این حال، اگر معاملات با اشخاص وابسته کارآمد باشد، ارزش شرکت افزایش خواهد یافت. در این حالت اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت‌ها مثبت می‌باشد. پس می‌توان انتظار داشت که در شرکت‌هایی که معاملات با اشخاص وابسته بالاتری دارند، اثر همکنشی اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت مثبت می‌باشد، به عبارت دیگر با افزایش معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی، ارزش شرکت‌ها افزایش می‌یابد.

¹ Park, ko, jung & lee.

² Wenxia, fortin, feng & desmond.

پژوهش‌های پیشین

پژوهش‌های صورت گرفته براساس موضوع پژوهش شامل پژوهش‌های خارجی و پژوهش‌های داخلی هستند. ابتدا پژوهش‌های خارجی و سپس پژوهش‌های داخلی ارائه می‌شود.

پژوهش‌های خارجی

پراتاما (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان آیا معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تاثیرگذار است؟، به بررسی اینکه آیا معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت‌های اندونزی تاثیر می‌گذارند یا خیر پرداخته است. این مطالعه با استفاده از اطلاعات ۱۸۴ شرکت تولیدی اندونزی طی سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۵ انجام شده است. نتایج تجزیه و تحلیل رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد که استفاده از معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی توسط شرکت‌ها ارزش شرکت را افزایش داده است. نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌های اندونزی که دارای معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی هستند، سهامداران این شرکت‌ها معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی را منفی تلقی نمی‌کنند.

یورکی، امیدو و آگیمین-بواتنگ^۱ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان تأثیر مدیریت سود و اجتناب مالیاتی شرکت‌ها بر ارزش شرکت، به بررسی ارتباط میان اجتناب مالیاتی و مدیریت سود و تأثیر اثر تعاملی مدیریت سود و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس کشور غنا پرداختند. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۰۰ شرکت است که در دوره زمانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ انتخاب و با استفاده از تحلیل رگرسیون مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های حاصل از پژوهش حاکی از گسترش فعالیت‌های مدیریت سود در کشورهای عضو نمونه است. نتایج نشان می‌دهد که مدیران از تکنیک‌های اجتناب از مالیات برای مدیریت سود استفاده می‌کنند. علاوه بر این تحلیل‌های حساسیت نشان می‌دهد که با وجود تأثیر مثبت اجتناب مالیاتی شرکت‌ها بر ارزش شرکت، مدیریت سود تأثیر منفی بر ارزش شرکت دارد.

¹ Yorke, amidu & agyemin-boateng.

پژوهش های داخلی

وقفی و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته باکیفیت افشا، مدیریت سود و سودآوری انجام داده اند. در این پژوهش از معاملات با اشخاص وابسته، به منزله متغیر مستقل و از معیار ارقام تعهدی اختیاری، در جایگاه متغیر وابسته استفاده شده است. در این پژوهش تعداد ۱۱۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۴ بررسی و جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیونی خطی چندگانه استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که، بین معاملات با اشخاص وابسته با رتبه افشاء رابطه منفی و با مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اما نتایج پژوهش وجود ارتباط معنادار بین معامله با اشخاص وابسته و سودآوری را تأیید نکرده است.

عابدینی و خلفیان (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان معاملات با اشخاص وابسته، مالکان اصلی و ارزش شرکت به بررسی رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته، مالکان اصلی و ارزش شرکت پرداخته‌اند. جامعه آماری این پژوهش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که با استفاده از روش نمونه گیری حذفی سیستماتیک تعداد ۱۰۴ شرکت در بازه زمانی سال های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۴ انتخاب و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای آزمون فرضیه های پژوهش از نرم افزار ایویوز و مدل های رگرسیونی چندمتغیره استفاده شد. مالکان اصلی در پژوهش حاضر شامل مدیریتی، نهادی و خانوادگی می‌باشد. ضمن اینکه متغیر وابسته ارزش شرکت با استفاده از سه شاخص کیوتوبین، بازده تجمعی ماهانه و ارزش بازار حقوق صاحبان سهام اندازه گیری شده است. نتایج به دست آمده نشان داد معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت ها دارای اثر منفی و معناداری است. ضمن اینکه، در ارتباط با ساختار مالکیت شرکت نتایج نشان می‌دهد مالکیت مدیریت و نهادی دارای اثر مثبتی بر ارزش شرکت ها می‌باشند و این در حالی است که مالکیت خانوادگی دارای اثری منفی بر ارزش شرکت است.

سیحانیاں (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان بررسی تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی با تاکید بر نقش معاملات با اشخاص وابسته انجام داده اند. هدف از این پژوهش، بررسی تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی با تاکید بر نقش معاملات با اشخاص وابسته در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این پژوهش برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی از معیار نرخ مؤثر مالیات نقدی و برای سنجش میزان تحریفات مالی انجام شده در شرکت، از گزارشات حسابرس مستقل استفاده گردید. به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی چند متغیره و از داده‌های

ترکیبی (پانل دیتا) و با استفاده از نرم افزارهای اکسل و ایویوز طی دوره زمانی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ با انتخاب نمونه‌ای شامل ۹۲ شرکت استفاده شده است. نتایج نشان دادند که تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر منفی دارند و همچنین نتایج نشان دادند که معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را به لحاظ آماری تقویت نمی‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش به پیروی از پراتاما (۲۰۱۸) از مدل شماره (۱) برای آزمون فرضیه اول و دوم پژوهش استفاده شده است.

مدل شماره (۱):

$$FIRM_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RPT_{i,t} + \alpha_2 TAX_{i,t} + \alpha_3 DEBT_{i,t} + \alpha_4 SIZE_{i,t} + \alpha_5 PROFIT_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$FIRM_{i,t}$: ارزش شرکت i در سال t

$RPT_{i,t}$: معاملات با اشخاص وابسته شرکت i در سال t

$TAX_{i,t}$: اجتناب مالیاتی شرکت i در سال t

$DEBT_{i,t}$: اهرم مالی شرکت i در سال t

$SIZE_{i,t}$: اندازه شرکت i در سال t

$PROFIT_{i,t}$: سودآوری شرکت i در سال t

در مدل (۱) در صورتیکه ضریب α_1 مثبت و معنادار باشد، فرضیه اول پژوهش رد نمی‌شود.

همچنین در صورتیکه ضریب α_2 منفی و معنادار باشد، فرضیه دوم پژوهش رد نمی‌شود.

همچنین در این پژوهش به پیروی از پراتاما (۲۰۱۸) از مدل شماره (۲) برای آزمون فرضیه سوم

پژوهش استفاده شده است.

مدل شماره (۲):

$$FIRM_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RPT_{i,t} + \alpha_2 TAX_{i,t} + \alpha_3 RPT_{i,t} * TAX_{i,t} + \alpha_4 DEBT_{i,t} + \alpha_5 SIZE_{i,t} + \alpha_6 PROFIT_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$RPT_{i,t} * TAX_{i,t}$: اثر همکنشی (تعاملی) معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی شرکت i

در سال t

در مدل (۲) اگر ضریب α_3 مثبت و معنادار باشد، فرضیه سوم پژوهش رد نمی‌شود.

تبیین و اندازه‌گیری متغیرها

متغیرهای این پژوهش شامل متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی است که در ادامه به توصیف آن‌ها پرداخته می‌شود.

تبیین و اندازه‌گیری متغیر وابسته

متغیر وابسته این پژوهش ارزش شرکت می‌باشد که به شرح زیر محاسبه می‌شود:
ارزش شرکت^۱: در این پژوهش به پیروی از پراتاما (۲۰۱۸) از نسبت سود پس از کسر مالیات شرکت به حقوق صاحبان سهام شرکت برای محاسبه ارزش شرکت استفاده شده است.

تبیین و اندازه‌گیری متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل این پژوهش معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی می‌باشد که به شرح زیر محاسبه می‌شود:

معاملات با اشخاص وابسته^۲: برابر است با لگاریتم طبیعی ارزش معاملات با اشخاص وابسته شرکت.

اجتناب مالیاتی^۳: برای محاسبه این متغیر از دو روش استفاده می‌گردد:

۱- برابر است با نسبت هزینه مالیات شرکت به سود قبل از کسر مالیات.

۲- برابر است با کل مالیات نقدی پرداختی شرکت به کل سود قبل از مالیات.

تبیین و اندازه‌گیری متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی این پژوهش به شرح زیر است:

اهرم مالی^۴: نسبت کل بدهی‌های شرکت به کل حقوق صاحبان سهام.

¹ FIRM

² RPT

³ TAX

⁴ DEBT

اندازه شرکت^۱: لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت.
سودآوری^۲: نسبت سود خالص به کل دارایی‌های شرکت.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل‌های رگرسیون به روش داده‌های ترکیبی استفاده خواهد شد. همچنین نرم‌افزارهای اکسل و ایویوز مورد استفاده قرار خواهند گرفت. آزمون اف لیمر و آزمون هاسمن برای تعیین نوع داده‌ها ترکیبی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. برای آزمون معنی‌داری کل مدل رگرسیون از آزمون اف فیشر و برای آزمون متغیرهای مستقل از آزمون تی استفاده خواهد شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

آمار توصیفی تنظیم و طبقه‌بندی داده‌ها، نمایش ترسیمی، و محاسبه مقادیری از قبیل نما، میانگین، میانه و... می‌باشد که بیان‌کننده مشخصات اعضای جامعه مورد بررسی است. جدول شماره (۱) آمار توصیفی متغیرهای مدل را نشان می‌دهد که شامل اطلاعات مربوط به میانگین، میانه، بیشینه و کمینه، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی و... است.

جدول شماره ۱: آماره‌های توصیفی متغیرهای مدل

نماد	نام	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
DEBT	اهرم مالی	۲/۵۸۳	۱/۵۲۵	۷۶/۲۷۵	-۱۹/۶۰۶	۵/۷۰۰	۴/۷۹۹	۵۱/۶۶۱
FIRM	ارزش شرکت	۰/۲۵۰	۰/۲۰۸	۶/۸۸۸	-۱/۹۵۲	۰/۶۰۷	۴/۲۰۷	۴۶/۶۴۱
PROFIT	سودآوری	۰/۰۶۵	۰/۰۵۸	۰/۶۲۱	-۱/۱۰۹	۰/۱۷۷	-۱/۵۲۵	۱۱/۶۶۳
RPT	معاملات با اشخاص وابسته	۱۰/۴۲۴	۱۱/۷۷۹	۲۱/۱۲۸	۰/۰۰۰	۴/۷۲۶	-۱/۱۵۶	۳/۴۷۹۱
SIZE	اندازه شرکت	۱۴/۰۳۲	۱۳/۹۱۹	۱۹/۲۴۹	۱۰/۷۲۸	۱/۴۴۵	۰/۵۸۲	۳/۷۱۲
۱TAX	اجتناب مالیاتی ۱	۰/۱۰۱	۰/۰۷۶	۰/۵۹۲	۰/۰۰۰	۰/۱۰۸	۱/۰۰۱	۴/۲۰۵
۲TAX	اجتناب مالیاتی ۲	۰/۰۲۹	۰/۰۱۲	۰/۶۵۲	-۱/۸۶۹	۰/۲۴۳	-۲/۶۶۰	۱۸/۶۲۱

منبع: یافته‌های پژوهش

^۱ SIZE

^۲ PROFIT

اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر ارزش شرکت برابر با ۰/۲۵۰۸۱ می باشد که نشان می دهد بیشتر داده ها حول این نقطه تمرکز یافته اند. میانه یکی دیگر از شاخص های مرکزی می باشد که وضعیت جامعه را نشان می دهد. همانطور که مشاهده می شود میانه این متغیر ۰/۲۰۸۵۸ می باشد که نشان می دهد که نیمی از داده ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند.

آزمون فرضیه ها

این پژوهش شامل سه فرضیه به شرح زیر است:

فرضیه اول: معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت تاثیر مثبتی دارد.

فرضیه دوم: اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تاثیر منفی دارد.

فرضیه سوم: اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تاثیر مثبتی دارد.

برای آزمون فرضیه های پژوهش از مدل های زیر استفاده می شود:

مدل شماره (۱) برای آزمون فرضیه ی اول و دوم:

$$FIRM_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RPT_{i,t} + \alpha_2 TAX_{i,t} + \alpha_3 DEBT_{i,t} + \alpha_4 SIZE_{i,t} + \alpha_5 PROFIT_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل شماره (۲) برای آزمون فرضیه سوم:

$$FIRM_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 RPT_{i,t} + \alpha_2 TAX_{i,t} + \alpha_3 RPT_{i,t} * TAX_{i,t} + \alpha_4 DEBT_{i,t} + \alpha_5 SIZE_{i,t} + \alpha_6 PROFIT_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

از آنجایی که برای متغیر مستقل اجتناب مالیاتی دو معیار وجود دارد، یعنی متغیرهای اجتناب مالیاتی ۱ و اجتناب مالیاتی ۲، بنابراین مدل های شماره یک و دو در بالا باید دوبار و هر بار با یکی از این معیارها برای متغیر مستقل تخمین زده شوند. فرضیات پژوهش با استفاده از یک مدل رگرسیون به روش داده های ترکیبی یا تلفیقی آزمون می شوند، در مدل های رگرسیونی با توجه به مقادیر ارزش احتمال نسبت به رد یا تأیید فرضیه صفر تصمیم گرفته می شود. اگر ارزش احتمال کمتر از سطح

معنی داری ۰/۰۵ باشد فرض صفر رد، در غیر این صورت فرض صفر پذیرفته می‌شود. در این پژوهش جهت آزمون معناداری کل مدل از آماره اف و جهت آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیون از آماره تی استفاده می‌شود. همچنین از ضریب تعیین برای بررسی ارتباط بین متغیرهای وابسته و مستقل استفاده می‌شود.

فرضیه‌ی اول و دوم:

از آنجاییکه برای متغیر مستقل دو معیار اجتناب مالیاتی ۱ و اجتناب مالیاتی ۲ وجود بنابراین باید برای آزمون این فرضیه دو مدل تخمین زده شود.

نگاره شماره ۲: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه اول و دوم با متغیر مستقل اجتناب مالیاتی ۱

نماد متغیر	نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره تی	ارزش احتمال
RPT	معاملات با اشخاص وابسته	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰۷	۲/۸۲۳	۰/۰۰۴
VTAX	اجتناب مالیاتی ۱	۰/۱۲۰-	۰/۰۲۶	۴/۴۷۱-	۰/۰۰۰
DEBT	اهرم مالی	۰/۰۱۹-	۰/۰۰۳	۴/۷۹۷-	۰/۰۰۰
SIZE	اندازه شرکت	۰/۰۲۶-	۰/۰۰۶	۴/۱۶۹-	۰/۰۰۰
PROFIT	سود آوری	۱/۳۰۴	۰/۰۳۷	۳۵/۱۰۲	۰/۰۰۰
C	عرض از مبداء	۰/۵۵۶	۰/۱۰۱	۵/۴۷۶	۰/۰۰۰
R-squared	ضریب تعیین	آماره اف			۳۸/۰۴۶
Adjusted R-squared	ضریب تعیین تعدیل شده	Prob(F-statistic)			۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

نگاره شماره ۳: نتایج تجزیه و تحلیل داده ها جهت آزمون فرضیه اول و دوم با متغیر مستقل اجتناب مالیاتی ۲

نماد متغیر	نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره تی	ارزش احتمال
RPT	معاملات با اشخاص وابسته	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰۸	۲/۵۴۷	۰/۰۱۱
\TAX	اجتناب مالیاتی ۲	۰/۰۱۷-	۰/۰۰۵	۳/۰۱۵-	۰/۰۰۲
DEBT	اهرم مالی	۰/۰۱۸-	۰/۰۰۳	۴/۷۴۹-	۰/۰۰۰
SIZE	اندازه شرکت	۰/۰۳۶-	۰/۰۰۵	۶/۰۹۱-	۰/۰۰۰
PROFIT	سود آوری	۱/۳۲۳	۰/۰۴۴	۲۹/۹۳۲	۰/۰۰۰
C	عرض از مبدا	۰/۶۹۶	۰/۰۹۲	۷/۵۴۶	۰/۰۰۰
R-squared	ضریب تعیین	۰/۸۵	آماره اف	۴۰/۶۰۸	۰/۰۰۰
Adjusted R-squared	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۸۳	Prob(F-statistic)	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته های پژوهش

با توجه به مقدار ارزش احتمال به دست آمده برای آماره اف که صفر می باشد ($0/05 < \text{ارزش احتمال}$)، فرض صفر که عدم معناداری کل مدل است، رد می شود و این نشان می دهد که در هر دو روش تمامی ضرایب رگرسیون به طور همزمان صفر نیستند. بنابراین به طور همزمان بین تمامی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معنی داری وجود دارد.

مقدار ضریب متغیر معاملات با اشخاص وابسته مبین شاخصی برای ارزیابی فرضیه اول است، در صورتی که ضریب مذکور معنادار باشد نشان دهنده تأیید این فرضیه است. مقدار ارزش احتمال آماره تی برای این متغیر کمتر از سطح خطای $0/05$ ($0/05 < \text{ارزش احتمال}$) است، بنابراین می توان گفت که فرضیه اول پژوهش در سطح خطای ۵ درصد پذیرفته می شود. همچنین علامت ضریب این متغیر مثبت می باشد که نشان می دهد معاملات با اشخاص وابسته تأثیر مثبتی بر ارزش شرکت دارد.

مقدار ضریب متغیر اجتناب مالیاتی ۱ و اجتناب مالیاتی ۲ مبین شاخصی برای ارزیابی فرضیه دوم است، در صورتی که ضریب مذکور معنادار باشد نشان دهنده تأیید این فرضیه است. مقدار ارزش احتمال آماره تی برای این متغیر کمتر از سطح خطای $0/05$ ($0/05 < \text{ارزش احتمال}$) است، بنابراین می توان گفت که فرضیه دوم پژوهش با استفاده از هر دو روش محاسبه اجتناب مالیاتی در سطح

خطای ۵ درصد پذیرفته می‌شود. همچنین علامت ضریب این متغیر منفی می‌باشد که نشان می‌دهد اجتناب مالیاتی ۲ تاثیر منفی بر ارزش شرکت دارد.

فرضیه‌ی سوم:

از آنجاییکه برای متغیر مستقل دو معیار اجتناب مالیاتی ۱ و اجتناب مالیاتی ۲ وجود دارد بنابراین باید برای آزمون این فرضیه دو مدل تخمین زده شود.

نگاره شماره ۴: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه سوم با متغیر مستقل اجتناب مالیاتی ۱

نماد متغیر	نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره تی	ارزش احتمال
RPT	معاملات با اشخاص وابسته	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۳/۲۱۲	۰/۰۰۱
TAX	اجتناب مالیاتی ۱	۰/۰۲۱-	۰/۰۰۹	۲/۳۷۵-	۰/۰۱۷
RPT*TAX	معاملات با اشخاص وابسته*اجتناب مالیاتی ۱	۰/۱۴۲	۰/۰۵۹	۲/۴۰۷	۰/۰۱۶
DEPT	اهرم مالی	۰/۰۱۹-	۰/۰۰۳	۴/۷۸۱-	۰/۰۰۰
SIZE	اندازه شرکت	۰/۰۲۵-	۰/۰۰۶	۳/۹۰۰-	۰/۰۰۰۱
PROFIT	سود آوری	۱/۳۰۰	۰/۰۳۸	۳۳/۸۲۲	۰/۰۰۰
C	عرض از مبدا	۰/۵۴۲	۰/۰۹۸	۵/۴۸۹	۰/۰۰۰
R-squared	ضریب تعیین		۰/۸۵	آماره اف	۳۸/۲۴۰
Adjusted R-squared	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۸۳	Prob(F-statistic)	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به مقدار ارزش احتمال به دست آمده برای آماره اف که صفر می‌باشد ($0/05 <$ ارزش احتمال)، فرض صفر که عدم معناداری کل مدل است، رد می‌شود و این نشان می‌دهد که تمامی ضرایب رگرسیون به طور همزمان صفر نیستند. بنابراین به طور همزمان بین تمامی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معنی داری وجود دارد.

مقدار ضریب متغیر ۱ RPT*TAX مبین شاخصی برای ارزیابی فرضیه سوم است، در صورتی که ضریب مذکور معنادار باشد نشان دهنده تأیید این فرضیه است. مقدار ارزش احتمال آماره تی برای

این متغیر برابر $0/016$ می‌باشد و کمتر از سطح خطای $0/05$ ($0/05 < \text{ارزش احتمال}$) است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه سوم پژوهش در سطح خطای 5 درصد پذیرفته می‌شود. همچنین علامت ضریب این متغیر مثبت می‌باشد که نشان می‌دهد RPT^*TAX تاثیر مثبتی بر ارزش شرکت دارد.

نگاره شماره ۵: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه سوم با متغیر مستقل اجتناب مالیاتی ۲

نماد متغیر	نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره تی	ارزش احتمال
RPT	مدل	$0/002$	$0/0007$	۳/۳۹۲	$0/0007$
TAX	اجتناب مالیاتی ۲	$0/019-$	$0/008$	۲/۲۹۶-	$0/021$
TAX*RPT	معاملات با اشخاص وابسته*اجتناب مالیاتی ۲	$0/081$	$0/033$	۲/۴۶۵	$0/013$
DEPT	اهرم مالی	$0/018-$	$0/003$	۴/۸۷۳-	$0/000$
SIZE	اندازه شرکت	$0/034-$	$0/005$	۵/۸۵۲-	$0/000$
PROFIT	سود آوری	$1/322$	$0/042$	۳۱/۲۰۷	$0/000$
C	عرض از مبداء	$0/674$	$0/090$	۷/۴۲۰	$0/000$
R-squared	ضریب تعیین		$0/85$	آماره اف	$40/653$
Adjusted R-squared	ضریب تعیین تعدیل شده		$0/83$	Prob(F-statistic)	$0/000$

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به مقدار ارزش احتمال به دست آمده برای آماره اف که صفر می‌باشد ($0/05 < \text{ارزش احتمال}$)، فرض صفر که عدم معناداری کل مدل است، رد می‌شود و این نشان می‌دهد که تمامی ضرایب رگرسیون به طور همزمان صفر نیستند. بنابراین به طور همزمان بین تمامی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معنی داری وجود دارد.

مقدار ضریب متغیر RPT^*TAX مبین شاخصی برای ارزیابی فرضیه سوم است، در صورتی که ضریب مذکور معنادار باشد نشان دهنده تأیید این فرضیه است. مقدار ارزش احتمال آماره تی برای این متغیر برابر $0/0139$ می‌باشد و کمتر از سطح خطای $0/05$ ($0/05 < \text{ارزش احتمال}$) است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه سوم پژوهش در سطح خطای 5 درصد پذیرفته می‌شود. همچنین

علامت ضریب این متغیر مثبت می‌باشد که نشان می‌دهد RPT^*TAX_2 تاثیر مثبتی بر ارزش شرکت دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بحث و نتیجه‌گیری درباره یافته‌های فرضیه اول

نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد که معاملات با اشخاص وابسته بر ارزش شرکت تاثیر مثبتی دارد، به عبارت دیگر، فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود. در هر فعالیت مشارکتی شرکت، پیامدهای مالی، در صورت های مالی آن نمود پیدا می‌کنند. معاملات بین گروهی که گاهی اوقات به عنوان معاملات با اشخاص وابسته شناخته می‌شوند می‌تواند به دلایل مختلف اتفاق بیفتند؛ یکی از این دلایل، سهامدارانی هستند که تلاش می‌کنند تا با هدایت شرکت‌ها به انجام معاملات با اشخاص وابسته، بازده سرمایه گذاری های خود را حداکثر سازند. معاملات با اشخاص وابسته را می‌توان به عنوان راهی برای ایجاد کارآیی بیشتر نیز در نظر گرفت که می‌تواند عملکرد مالی شرکت‌ها را بهبود بخشد. این معاملات همچنین می‌توانند از طریق بهره‌وری ارتباطات و قراردادهای و نیز کاهش مشکلات برای شرکت‌ها سودمند باشند. به عبارت دیگر معاملات با اشخاص وابسته با به حداقل رساندن هزینه‌های معاملاتی و تخصیص منابع به سایر عملکردهای تجاری، ابزاری برای بهینه‌سازی فعالیت اقتصادی هر شرکت است. از این رو فرصتی را برای بهبود عملکرد و ارزش شرکت ایجاد خواهد نمود. نتایج به دست آمده در این پژوهش از بعد معناداری با نتایج پژوهش‌های پراتاما (۲۰۱۸)، لئو و همکاران (۲۰۱۵)، سربینیوازان^۱ (۲۰۱۳)، عابدینی و خلفیان (۱۳۹۷) و دارابی و دووودخانی (۱۳۹۴) همخوانی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری درباره یافته‌های فرضیه دوم

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد که اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تاثیر منفی دارد، در نتیجه فرضیه دوم پژوهش تایید می‌شود. یکی از تصمیمات مهم مدیران نحوه برخورد با مالیات است. فعالیت اجتناب مالیاتی می‌تواند منجر به ایجاد هزینه‌های غیر مالیاتی مانند هزینه‌های مستقیم مربوط به تدوین استراتژی مالیاتی، هزینه‌های گزارشگری مالی، هزینه‌های نمایندگی، هزینه‌های سیاسی و هزینه‌های مربوط به رسوایی گردد. بنابراین، پیچیدگی و غیرشفاف بودن فعالیت‌های اجتناب از

¹ Srinivasan.

مالیات، این فرصت را برای مدیریت فراهم می‌کند که با پنهان سازی اخبار بد، در راستای دستیابی به اهداف فرصت طلبانه خود گام بردارد. هزینه‌های مستقیم اجتناب مالیاتی از جمله زمان، منابع انسانی و به کارگیری منابع برای اجرای استراتژی، احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی، افزایش ریسک مربوط به دعوای حقوقی بر علیه شرکت، ریسک بررسی مدارک شرکت توسط کارشناسان امور مالیاتی و هزینه‌های سیاسی را شامل شده و موجب کاهش ارزش شرکت می‌گردد. نتایج به دست آمده در این پژوهش از بعد معناداری با نتایج پژوهش‌های پراتاما (۲۰۱۸)، یورکی و همکاران (۲۰۱۶)، چن، هو، وانگ و تانگ (۲۰۱۴)، مهریان پور و همکاران (۱۳۹۶)، جلیلیان و محمدی (۱۳۹۶) و عابدی و صفری گرایی (۱۳۹۵) همخوانی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری درباره یافته‌های فرضیه سوم

نتایج آزمون فرضیه سوم نشان داد که اثر همکنشی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تاثیر مثبتی دارد، در نتیجه فرضیه سوم پژوهش تایید می‌شود. معاملات با اشخاص وابسته را می‌توان به عنوان راهی برای ایجاد کارایی بیشتر و نیز بهبود عملکرد مالی شرکت‌ها در نظر گرفت. از سوی دیگر، در صورتی که معاملات با اشخاص وابسته سوء استفاده کننده باشد، صحت صورت‌های مالی شک برانگیز بوده و بنابراین ارزش شرکت کاهش خواهد یافت و اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت ها نیز منفی خواهد بود. به نظر می‌رسد با توجه به این که معاملات با اشخاص وابسته کارآمد بوده، بنابراین ارزش شرکت افزایش یافته است. در این حالت اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی نیز بر ارزش شرکت‌ها مثبت شده است. پس همانگونه که بیان شد در شرکت هایی که معاملات با اشخاص وابسته بالاتری دارند، اثر همکنشی اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت مثبت بوده و به عبارت دیگر با افزایش معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی، ارزش شرکت ها افزایش می‌یابد. نتایج به دست آمده در این پژوهش با نتایج پژوهش پراتاما (۲۰۱۸) همخوانی دارد.

پیشنهاد برای پژوهش های آتی

بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت با تاکید بر هزینه نمایندگی.
بررسی تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی بر ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت.

بررسی رابطه بین ارزش شرکت با اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی با در نظر گرفتن نقش محدودیت مالی.

بررسی تأثیر نوسانات بازده سهام بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت.

بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت.

منابع و مأخذ

- 1- Abedi, Niloufar; Safari Grayli, Mehdi. (1395). The effect of information transparency on the relationship between tax avoidance and company value. *Management Accounting* 9 (31): 65-80. (*In Persian*)
- 2- Abedini, Bijan; Khalfian, Hadith . (1397). Transactions with affiliates, original owners and company value. *Journal of Management and Accounting Studies* 4 (1): 51-65. (*In Persian*)
- 3- Anthony, R., & Govindarajan, V. (2006). *Management Control System*, 7th
- 4- Cai, H. and Liu, Q. (2009). Competition and corporate tax avoidance: evidence from Chinese industrial firms, *The Economic Journal*, Vol.119, April, pp. 1-32.
- 5- Chen, X. Hu, N. Wang, X. Tang, X. (2014). Tax avoidance and firm value: evidence from China, *Nankai Business Review International*, Vol. 5, Iss1, pp. 25–42.
- 6- Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., & Shevlin, T. (2010) Are family firms more tax aggressive than non-family firms? *Journal of Financial Economics* 95:41–61.
- 7- Cheung, Y.L., Rau, P.R., Stouraitis, A. (2006). Tunnelling, Propping and Expropriation: Evidence from Connected Party Transactions in Hong Kong, *Journal of Financial Economics* 82, PP: 343-386.
- 8- Cheung, YOL., Rau, P.R., Yuehua.,Q. P., Stouraitis, A. (2008). Buy high, sell low: How listed firms Price Asset Transfers in Related Party Transactions, City University of Hong Kong.
- 9- Coase, R. H. (1937). *The Firm, the Market and the Law*, University of Chicago Press.
- 10- Darabi, Roya; Davoodkhani, Mahmoud (1395). The effect of transactions with persons dependent on the value of the company. *Financial Accounting and Auditing Research* 7 (28): 131-152. (*In Persian*)

- 11- Desai, M.A. and Dharmapala, D. (2009). Corporate tax avoidance and firm value, *Review of Economics and Statistics*, Vol. 91, No. 3, pp. 537-546.
- 12- Dyreng, S.D., Hanlon, M., Maydew, E.L. (2008). Long-run corporate tax avoidance. *The Accounting Review*, 83(1), 61-82.
- 13- Ge, W., Drury, D., Fortin, S., Liu, F., & Tsang, D. (2010). Value Relevance of Disclosed Related Party Transaction. *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, 61: 90- 91.
- 14- Gordon, E., Henry, E., Palia, D., (2004). Related Party Transactions: Associations with Corporate Governance and Firm Value, Rutgers University.
- 15- Graham, J.R., Tucker, A (2006). Tax Shelters and Corporate Debt Policy. *Journal of Financial Economics*. 81, 563–594.
- 16- Jalilian, Mahnaz; Mohammadi, Nahid (1396). The Impact of Profitability on the Relationship between Tax Avoidance and Company Value, First National Conference on the Role of Accounting, Economics and Management, Tabriz, Shams Institute of Higher Education, Science and Technology. (*In Persian*)
- 17- Jian, M., Wong, T. J.(2010). Propping Through related Party Transactions. *Review of Accounting Studies* Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1206311>
- 18- Jones, S. (2012). Principles of Taxation for Business and Investment Planning 14th edition. New York: McGraw Hill.
- 19- Kamyabi, Yahya; Bojmehrani, Ehsan; Naderi Palangi, Fazel. (1393). Investigate profit forecast errors, transactions with affiliates and non-executive board members. *Accounting and auditing reviews*. (43): 131-151. (*In Persian*)
- 20- Khanna, T., Palepu, K. (2000). Is Group Affiliation Profitable in Emerging Markets? An Analysis of Diversified Indian Business Groups, *The Journal of Finance* 55 (2), PP: 867-892.

- 21- Khalatbari Limaki, Abdul Samad; Arad, Hamed; Ebrahimian, Mohammad Taqi (1391). Investigating the effect of transactions with affiliates on the performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange, National Conference on Financial Management and Investment Accounting, Golestan University of Applied Sciences. *(In Persian)*
- 22- Kieso, D. E., Weygandt, J. J., & Warfield, T. (2015). *Intermediate Accounting: IFRS Edition*, 2nd edition. New York: John Wiley and Sons.
- 23- Kim, J. B., Li, Y., & Zhang, L. (2011). Corporate tax avoidance and stock price crash risk: Firm-level analysis. *Journal of Financial Economics* 100(3):639–662.
- 24- Lestari, Nanik. (2014). The Effect of the Tax Planning to Firm Value with Moderating Board Diversity, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5: 315-323.
- 25- Liew, C. Y., Alfian, E., & Devi, S. S. (2015). Family firms, expropriation and firm value: evidence from related party transactions in Malaysia. *Journal of Developing Areas* 49(5). Special Issue on Kuala Lumpur Conference Held in August 2014.
- 26- Liew, C. Y., Alfian, E., & Devi, S. (2015). Independent Directors' Tenure, Related Party Transactions, Expropriation and Firm Value: Evidence from Malaysian Firms. Paper presented at the 5th International Conference on Corporate Governance in Emerging Markets, Leipzig, Germany.
- 27- Lotfalipour, Alireza; Goldipour, Somayeh; Arian, Omid. (1395). The effect of transactions with dependents on the relevance of profits in determining the stock market value of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Monetary Quarterly, Financial* 23 (12): 19-44. *(In Persian)*
- 28- Mehrabanpour, Mohammad Reza; Ahangari, Mahnaz; Waqfi, Seyed Hesam; Mam Salehi, Parviz. (1396). Investigating the effective factors on tax avoidance and its effect on performance evaluation criteria using structural equations. *Financial Accounting Knowledge* 4 (3): 65-86. *(In Persian)*

- 29- Namazi, Mohammad; Kermani, A. (1387). The effect of ownership structure on the performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting and Auditing Reviews* 53: 100-83. *(In Persian)*
- 30- Park, J., Ko, C.Y., Jung, H., Lee, Y.S. (2016). Managerial ability and tax avoidance: Evidence from Korea. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 23(4), 1-29.
- 31- Pozzoli. M., & Venuti. M. (2014). Related Party Transactions and Financial Performance: Is There a Correlation? Empirical Evidence from Italian Listed Companies. *Open Journal of Accounting* 3:28-37.
- 32- Pratama, Arie. (2018). Do Related Party Transactions and Tax Avoidance Affect Firm Value?, *Review of Integrative Business and Economics Research* 7(1): 106-116.
- 33- Rezaei, Farzin; Jafari Niaraki, Ruhollah. (1394). The Relationship between Tax Avoidance and Corporate Accounting Fraud, *Journal of Taxation*, 26 (74): 109-134. *(In Persian)*
- 34- Saadatabadi, Razieh (1391). The relationship between earnings management and investment opportunities by considering the role of controlling shareholders. Master Thesis, Al-Zahra University. *(In Persian)*
- 35- Sanchez, C. B., Senra, C. L. F., & Aleman, J. P. (2017). Related party transactions, dominant owners and firm value. *Business Research Quarterly* 20(1):4-17.
- 36- Shawn, T., Ryngaert, M. (2007). Related Party Transactions: Their Origins and Wealth Effects, University of Pittsburgh
- 37- Sobhanian, Alireza (1397). Investigating the Impact of Financial Distortions on Tax Avoidance by Emphasizing the Role of Transactions with Dependents. *Journal of Accounting and Management Vision* 1 (3): 1-13. *(In Persian)*
- 38- Srinivasan, P. (2013). An Analysis of Related-Party Transactions in India. Indian Institute of Management Bangalore .no 402.

- 39- Stein, J.C. (1997). Internal Capital Markets and the Competition for Corporate Resources, *The Journal of Finance* 52 (1), PP: 111-133.
- 40- Waqfi, Seyed Hussam; Salmanian, Maryam; Manian, Farzad; Fayyaz, Ali. (1397). Investigating the relationship between transactions with affiliates with quality of disclosure, profit management and profitability in Tehran Stock Exchange companies. *Empirical Accounting Research* 7 (4): 71-94. *(In Persian)*
- 41- Wan., Yezhen, Wong, Leon,. (2015). Ownership, related party transactions and performance in China. *Accounting Research Journal*, 28 (2):143 – 159.
- 42- Wang, X. (2010). Tax avoidance, corporate transparency, and firm value. Working Paper, The University of Texas at Austin.
- 43- Wenxia, G., Fortin· D. H., Feng, S.L., Desmond, T. (2010). Value Relevance of Disclosed Related Party Transactions, *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting* 26, PP: 134-141.
- 44- Williamson, O. E. (1975). *Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications: A Study in the Economics of Internal Organization*. New York, NY: The Free Press.
- 45- Yorke S.M., M. Amidu and C. Agyemin-Boateng. (2016). The effects of earnings management and corporate tax avoidance on firm value, *Int. J. Management Practice* 2 (9): 112-131.